र्णवस्य गच्छेत् कदाचिदनृषिर्मनसापि - म् । होरा-
शास्त्रेऽपि राशिहोराद्रेक्काणनवांशकद्वादशभागत्रिंश-
द्भागबलाबलपरिग्रहो ग्रहाणां दिक्स्थानकालचेष्टाभि-
रनेकप्रकारबलनिर्धारणं प्रकृतिधातुद्रव्यजातिचेष्टादि-
परिग्रहो निषेकजन्मकालविस्मापनप्रत्ययादेशसद्योमर-
णायुर्दायदशान्तर्दशाष्टवर्गराजयोगचन्द्रयोगद्विग्रहादियो-
गानां नाभसादीनाञ्च योगानां फलान्याश्रयभावावलो-
कननिर्याणगत्यनूकानि तात्कालिकप्रश्नशुभाशुभनिमि-
त्तानि विवाहादीनाञ्च कर्मणां करणम् । यात्रायाञ्च
तिथिदिवसकरणनक्षत्रमुहूर्त्तविलग्नयोगदेहस्पन्दनस्वप्नवि-
जयस्नानग्रहयज्ञगणयागाग्निलिङ्गहस्त्यश्वेङ्गितसेनाप्रवाद-
चेष्टादिग्रहषाड्गुण्योपायमङ्गलामङ्गलशकुनसैन्यनिवेशभूम-
योऽग्निवर्णा मन्त्रिचरदूताटविकानां यथाकालं प्रयोगाः
परदुर्गलम्भोपायाश्चेत्युक्तं चाचार्यैः । जगति प्रसा-
रितमिवालिखितमिव मतौ निषिक्तमिव हृदये । शास्त्रं
यस्य सभगणं नादेशा निष्फलास्तस्य । संहितापारगश्च
दैवचिन्तको भवति । यत्रैते संहितापदार्थाः । दिनकरा-
दीनां ग्रहाणां चारास्तेषु च तेषां प्रकृतिविकृतिप्रमाण-
वर्णकिरणद्युतिसंस्थानास्तमनोदयमार्गमार्गान्तरवक्रानुव-
क्रर्क्षग्रहसमागमचारादिभिः फलानि नक्षत्रकूर्मविभागेन
देशेष्वगस्तिचारः सप्तर्षिचारो ग्रहभक्तयो नक्षत्रव्यूह-
ग्रहशृङ्गाटकग्रहयुद्धग्रहसमागमग्रहवर्षफलगर्भलक्षण-
रोहिणीस्वात्याषाढीयोगाः सद्योवर्षकुसुमलतापरि-
धिपरिवेषपरिवपवनोल्कादिग्दाहक्षितिचलनसन्ध्यारा-
गगन्धर्वनगररजोनिर्घातार्घकाण्डसस्यजन्मेन्द्रध्वजेन्द्र-
चापवास्तुविद्याङ्गविद्यावायसविद्यान्तरचक्रमृगचक्राश्व-
चक्रवातचक्रप्रासादलक्षणप्रतिमालक्षणप्रतिष्ठापनवृक्षायु-
र्वेददगार्गलनीराजनखञ्जनोत्पातशान्तिमयूरचित्रकघृत-
कम्बलखड्गपट्टकृकवाकुकूर्मगोऽजाश्वेभपुरुषस्त्रीलक्षणान्य-
न्तःपुरचिन्तापिटकलक्षणोपानच्छेदवस्त्रच्छेदचामरदण्ड-
शय्यासनलक्षणरत्नपरीक्षादीपलक्षणदन्तकाष्ठाद्याश्रितानि
शुभाशुभानि निमित्तानि सामान्यानि च जगतः प्रति-
पुरुषं पार्थिवे च प्रतिक्षणमनन्यकर्माभियुक्तेन दैव-
ज्ञेन चिन्तयितव्यानि । न चैकाकिना शक्यन्तेऽहर्निश-
मवधारयितुं निमित्तानि । तस्मात् सुभृतेनैव दैवज्ञे-
नान्ये तद्विदश्चत्वारो भर्त्तव्याः । तत्रैकेनैन्द्री वाग्नेयी
च दिगवलोकयितव्या । याम्या नैर्ऋती चान्येनैवं
वारुणी वायव्या, चोत्तरा चैशानी चेति । यस्मादुल्का-
पातादीनि निमित्तानि शीघ्रमुपगच्छन्तीति । तेषां चा-
कारवर्णस्नेहप्रमाणादिग्रहर्क्षाभिघातादिभिः फलानि
भवन्ति । उक्तञ्च गर्गेण महर्षिणा "कृत्स्नाङ्गोपाङ्ग-
कुशलं होरागणितनैष्ठिकम् । यो न पूजयते राजा स
नाशमुपगच्छति । वनं समाश्रिता येऽपि निर्ममा निःपरि-
ग्रहाः । अपि ते परिपृच्छन्ति ज्योतिषां गतिकोविदम् ।
अप्रदीपा यथा रात्रिरनादित्यं यथा नभः । तथाऽसां-
वत्सरो राजा भ्रमत्यन्ध इवाध्वनि । मुहूर्त्तं तिथि-
नक्षत्रमृतवश्चायने तथा । सर्वाण्येवाकुलानि स्युर्न स्यात्
सांवत्सरो यदि । तस्माद्राज्ञाभिगन्तव्यो विद्वान् सांवत्-
सरोऽग्रणीः । जयं यशः श्रियं भोगान् श्रेयश्च सम-
भीप्सता । नासांवत्सरिके देशे वस्तव्यं भूतिमिच्छता ।
चक्षुर्भूतो हि यत्रैष पापं तत्र न विद्यते । न सांवत्-
सरपाठी च नरकेषूपपद्यते । ब्रह्मलोकप्रतिष्ठाञ्च लभते
दैवचिन्तकः । ग्रन्थतश्चार्थतश्चैतत्कृत्स्नं जानाति यो
द्विजः ! अग्रभुक् स भवेच्छ्राद्धे पूजितः पङ्क्तिपावनः ।
म्लेच्छा हि यवनास्तेषु सम्यक् शास्त्रमिदं स्थितम् ।
ऋषिवत्तेऽपि पूज्यन्ते किं पुनर्दैवविद्द्विजः ! कुहका-
वेशपिहितैः कर्णोपश्रुतिहेतुभिः । कृतादेशो न सर्वत्र
प्रष्टव्यो न स दैववित् । अविदित्वैव यः शास्त्रं दैवज्ञत्वं
प्रपद्यते । स पङ्क्तिदूषकः पापो ज्ञेयो नक्षत्रसूचकः ।
नक्षत्रसूचकोद्दिष्टमुपवासं करोति यः । स व्रजत्यन्ध-
तामिस्रं सार्द्धमृक्षविडम्बिना । नगरद्वारलोष्टस्य यद्वत्
स्यादुपयाचितम् । आदेशस्तद्वदज्ञानां यः सत्यः स वि-
भाव्यते । सम्पत्त्या योजितादेशस्तद्विच्छिन्नकथाप्रियः ! ।
मत्तः शास्त्रैकदेशेन त्याज्यस्तादृग्महीक्षिता । यस्तु
सम्यग्विजानाति होरागणितसंहिताः । अभ्यर्च्यः स
नरेन्द्रेण स्वीकर्त्तव्यो जयैषिणा । न तत्सहस्रं करिणां
वाजिनां वा चतुर्गुणम् । करोति देशकालज्ञो यदेको
दैवचिन्तकः । दुःस्वप्नदुर्विचिन्तितदुःप्रेक्षितदुःकृतानि
कर्माणि । क्षिप्रं प्रयान्ति नाशं शशिनः श्रुत्वा भसं-
वादम् । न तथेच्छति भूपतेः पिता जननी वा स्वजनो
ऽथवा सुहृत् । स्वयशोऽभिविवृद्धये यथा हितमाप्तः
सबलस्य दैववित्" ।

सि०शि० ज्योतिःशास्त्रस्य वेदनेत्ररूपाङ्गत्वप्रतिपा-
दनेन तदध्ययने द्विजातिमात्रस्यैवाधिकारं प्रतिपाद्य त-
द्वेत्तुर्गणकस्य प्रशंसा दर्शिता यथा
"त्रुट्यादिप्रलयान्तकालकलना मानप्रभेदः क्रमाच्चारश्च